

БАҒАСЫ 25 Т.

«ҚАРАҚАЛПАҚСТАН» — 1988

М. ОРЖАНОВА

БАХЫТЛЫ
ҚЫЗЛАР

МИЙИРГҮЛ ОРЖАНОВА

БАХЫТЛЫ ҚЫЗЛАР

(Қосықлар хәм поэмалар)

0102-1011-2010
DIZINGE

НӨҚИС
"КАРАҚАЛПАҚСТАН"
1985

КК 2
0-83

Мийиргүл Оржанова. Бахытлы кызлар.
Қосықлар хәм поэмалар.
Нөкис—„Қарақалпақстан“, 1985. 48 бет.

Мийиргүл Оржанова көп жыллардан берли жазып жүрген шайыр. Автордың бул „Бахытлы кызлар“ топламы „Ана муҳаббатынан“ кейинги китап оқыўшыларына усынып отырған саўғасы. Топламға автордың отызыншы жыллардан берли жазылған қосықларының сайландылары киргизилип отыр.

Шайыр бул топламына кирген қосықлары менен поэмаларында Уатанды, партияны, республиканың мийнет адамларын, ҳаял-кызлардың бахытлы турмысын, әдил айтылған сөздің құдиретин сүйиўшилиқ пенен жырлайды.

Рецензентлер:

С. Аббазов
К. Рахманов
М. Қарабаев

Күчүсез 1985
Ид. М.

4803010000-068
М-357 (04)-85 89-85

© „Қарақалпақстан“ баспасы, 1985

ҚОСЫҚЛАР

A'jiniyaz at'ndag'i Nispi
Informatsiyali'q rasmlar chiqari'i

1985-1986 й. 999 27

ЛЕНИН

Волганың бойында тууылып өскен,
Ақыл мийнетине шынығып пискен,
Заман теңсизлигин жасынан сезген,
Владимир Ильич Ульянов—Ленин.

Жай тасындай жайнап халықтың бахтына,
Балта урған патшалықтың тахтына,
Мийнеткешти өзи баслап жақтыға,
Жеңиске жеткерген көсемим Ленин.

Хәр бир истиң тезден тапқан утырын,
Алдан сезип жаудың жасырын сырын,
Жеңис әнжамына кирисип бурын,
Октябрьдың нурын көрсеткен Ленин.

Урыс зардабынан тарады ашлық,
Иштен, сырттан душпан көрсетти қаслық,
Қысылып хұкимет еткенде жаслық,
Ел тәғдирин шешкен көсемим Ленин.

Алтын сөзлери яд хәр бир жүректе,
Бизди баслай берер жана тилекке,
Қызғын қурылыста, гә екшембиликте,
Мудам бизиң менен бирге жүр Ленин.

ЛЕНИН БИЗГЕ БАХЫТ ӘКЕЛДИ

Келиң қызлар ескиликти таслайық,
Билим сарайына қарай баслайық,
Ғалаба оқып, кітап, қәлем услайық,
Тарийх таң қалғандай бизге бақ келди.

Ақ-қараны айыра алмай биз жастан,
Көп қорлықты кеширибек биз бастан,

Хабар алмай тең бир курбы-курдастан,
Енди бизге жайнап жаснар ўақ келди.

Халық перзенти болыў ушын ылайық,
Саўат ашып алға қарай барайық,
Жана заман имаратын салайық,
Уллы Ленин бизге бахыт әкелди.

Төрткүл, 1933-жыл.

ЎАТАНЫМ

Жер шарының алты үлестен биринде,
Халқы шадлы ең бахытлы Ўатаным,
Мийўели бағ өскен ҳасыл жеринде,
Мәңгилик гүлленген азат, Ўатаным.

Басшымыз партия халқым бирлескен,
Душпанның аяўсыз тамырын кескен,
Аўыл, қала алға қарай бир өскен,
Халқын қуўандырған бирликли Ўатаным.

Мийнет қызып алға өрлеген зор жұмыс,
Күннен-күнге хәўиж алған тоқ турмыс,
Тыянақлы орнап бәрха қурылыс.
Халқы шадлы, ең бахытлы Ўатаным.

Тәрбиялап бағда мийўе өсирди,
Душпанның үстине жасыл түсирди,
Халық жаўының күлин көкке ушырды,
Душпанларға дәкки берген Ўатаным.

Ийелеген жер астында байлықты,
Донбас, Кузбас, Урал зор гигант шахты,
Абат қылған миллион-миллион халықты,
Азат хәм абадан болған Ўатаным.

Совет халқы мәңги бақый бахытлы,
Қызыл әскер қыраным бар ғайратлы,
Жаў баталмас қорғаным бар айбатлы,
Душпанның жүрегін жарар Ўатаным.

Завод, фабрик жүрер бир минут тынбай,
Партияның қарарларын булжытпай,
Күш қосып барамыз биз алға қарай,
Социалистлик жарыс қызған Ўатаным.

Ленин атам бизге сарпас жол саздап,
Оқыўға, ислеўге ҳуқуқлы қызбан,
Бахтың өрлей берсин бәлент жулдызға,
Партия баслаған эзийиз Ўатаным.

1939-жыл.

ҚЫЯЛ ҚАНАТЫНДА

Қыял қанатында жүйиткип ушаман,
Бийик пәрўаз етип көкти қушаман,
Ўатан ушын жаратылған жас жаным,
Ғайратыма төзим бералмас душпан.

Қыял қанатында әлемди бойлап,
Келемен халқымның мәплерин ойлап,
Жүргенин көргенде тасып толаман,
Жаслардың хәр күни сайранлап тойлап.

Сонда мен көз тигип өткен өтмишке,
Қыйналып қаламан әдилсиз иске,
Адам өскен азап оты ишинде,—
Дус болып өзинен зор келген күшке.

...Жыллар бойы бир жақсылық көрмеген,
Қайғы-уғайым хәр күн сайын өрлеген,
Бай азаплап қанжары қан жалаған,
Кул орнына жумсап теңлик бермеген.

Атам ҳеш көрмеген мектеп қарасын,
Қой изинде шарлап аўыл арасын,
Хәтте ол билмеген кимге, қалайша,
Билдириўди жүрегиниң жарасын.

Өзиниң болмаған қазан-табағы,
Бай үйинде жалшымаған тамағы,
Жыртық шекпен жара етип ийинин,
Азап шегип, келиспеген талабы...

Бүгін олай емес, еллер абадан,
Таў-тоғай, жер жаснап кеткен жаңадан,
Мектеп, клуб, дүканлар тур хызметте,
Аўыл да ҳеш қалыспайды қаладан.

Гурғынласып кеткен халық турмысы,
Пәт алған колхоз хәм совхоз жұмысы,

Қарағанда көзлеринди тойдырар,
Жерден өнген журтшылықтың ырысы.

Мийнетинен бахыт тапқан хәр бир жас,
Таза ҳауа, кең далада шаршамас,
Орден менен медаль толып көксине,
Жеңиске мұдамы етеди талұас.

Қыял қанатында шарықлап жүрип,
Мақсетине жеткен инсанды көрип,
Партияға шексиз алғыс айтаман,—
Бахыт берип қойған шынға жеткерип!

МАРТ СӘЛЕМНАМАСЫ

Март келсе бәхәрдің есигін түрер,
Қуслар сайрап, топырақ жасылға дөнер,
Бәхәрдей доланған уқыпты қызға,
Тәбиғат сүйсиніп өз басын ийер.

Дейди бәхәр: жерди гөззал қылайын,
Ислеймен—дегенге хәммеси тайын,
Жұмыстың өнимін көзге түсирсең,
Хызметіңе хәмме болады қайыл.

Жұмыс уақты болды ислейік, түрге,
Қуғанаш, шадлығын көрейік бирге,
Салы, пахташылық ис маманлары,
Хәзир мол табысқа салынсын ирге.

Бәхәрде гүл өсіп, жайнайды көклем,
Өзине тартады сәруидей көркем,
Егис сүренинен қалмаң утылып,
Жарқын болсын десең жүзиміз ертең.

Қырсықсыз тәбиғат бәхәри келсин,
Еткен мийнетинің жемисін терсин,
Атыздың ашығы наұқыранлары,
Лебиз еткен шәртің уәдесін берсин.

БИЗ БАХЫТЛЫ ҚЫЗЛАРЫМЫЗ

Биз бахытлы қызлармыз,
Компартия данамыз,
Қыйын исти шешиўде,
Сеннен үлгі аламыз.

Биз бахытлы жаслармыз,
Гүл жайнаған заманы,
Ийелеп түрлі илимди
Боламыз кәсип маманы.

Биз бахытлы қызлармыз,
Халыққа хызмет қыламыз,
Миллион досқа қол берип,
Коммунизм қурамыз.

СЕГИЗИНШИ МАРТ

Хаял-қызлар өткен уақта күн еди,
Қара кийип қайғылықта жүр еди,
Қап-қараңғы ашылмаған түн еди,
Қара түнди ашқан байрам Март келди.

Бай қолында зарлап едик езилип,
Ықтыярсыз күни-түни ис қылып,
Жол табалмай жүрип едик сүринип,
Бизге даңғыл жолды ашқан Март келди.

Енди бизлер ескиликти таслайық,
Ғалаба оқып, кітап-кәлем услайық,
Сауат ашып алға қәдем атлайық,
Алға жүрер енди бизге уақ келди.

Ладан болып жүрер едик биз жастан,
Ладанлықты көп кеширдик биз бастан,
Тең ҳуқықты берген бизге данышпан,
Матаулықтан азат қылған күн келди.

Келиң хаял-қызлар алға, умтылып,
Ақыл-ойыңызды оқыўға бөлип,
Алдағы билимге жалпы қол созып,
Билим алын, оқыў оқыр уақ келди.

1934-жыл.

БИЗЛЕР ЕЛДИҢ ҚЫЗЛАРЫМЫЗ

Бизлер елдің қызларымыз,
Күннен-күнге өнери асқан.
Социалистлик шад турмыста,
Байлығымыз толып тасқан.

Оқып өнер, билим алып,
Уатанға берилип жастан.
Ис ислеймиз халық үшін,
Шын берилип озал бастан.

Бурын байлар заманында,
Тилсиз едик, үнсиз едик,
Қорлық көріп хәр адымда,
Күндизи хәм күнсиз едик.

Бүгинги күн теңлик алып,
Шықты еркин ҳаўазымыз,
Бирейимиз болсақ алым,
Ел бийледик ал, базымыз.

Еле берин көрсетемиз,
Күшимизди барлық исте.
Гүрес пенен ер жетемиз.
Жәхән ҳайран қалар бизге.

Таяр турмыз Уатан үшін,
Халық алдында бердик ўәде,
Биз жаслармыз қосқан күшин,
Мәртше жасаў бизге қәде.

1939-жыл.

АЛҒЫС САҒАН ПАХТАКЕШИМ

Алтын коллы азаматым
Саған барлық алғысларым,
Табысыңды қутлықлайман,
Мәрт пахтакеш қахарманым.

Пахта үшін қандай зийнет,
Керек болса еттиң мийнет,
Үш мәртебе шүдигарлап,
Мол табысты еттиң нийет.

Усы мийнет арқасында,
Мол зүрәт топладың сен,
Алтын гүздің аямында,
План толып шағладың сен.

МАҚТАНЫШЫМ КЕГЕЙЛИ

Түслигин Нөкистей орайлық қала,
Арқаңыз Естелік—ауыл Тазғара,
Батысың Шорғанбай, шығысың сахра,
Тәрепинди баян етсем Кегейли.

Жәўлан урған шабысыңа куўандым,
Тасқынлаған табысыңнан йош алдым,
Жүрек төри жырларымды арнадым,
Туўған жерим, мақтанышым Кегейли.

Шоктораңғыл, Шортанбайдың бойлары,
Әлўан дақыл қыры менен ойлары,
Жүйрик келип жылда табыс тулпары,
Байрақты көтерип келдің Кегейли.

Өниминиң артты хәр күн сапасы,
Мийнетте танылған хәр бир баласы,
Коскөпирдин, Шортанбайдың даласы,
Жеңистин напасын шалды Кегейли.

Мәрт майданда сыналды деген бар,
Жүрек тарын өз ишинен сезген бар.
Жүзден жүйрик, мыңнан тулпар мәртиң бар,
Даңқыңды көтерип келген Кегейли.

Машақатлы күнди өткерип бастан,
Бәхәр гезип, сәхәр гезип тынбастан,
Ис жүзинде өткір болып алмастан,
Мәртлериң йошып тур бүгин Кегейли.

Хә дегеннен ат байраққа қосқанлар,
Қол усласып, иске жаўлан урғанлар,
Бозларыңда гилең жайсаң қыранлар,
Абырайыңа абырай қосты Кегейли.

Нәзери шок жулдыз айдың арасы,
Мийнетте танылған адам баласы,
Мәртлериңниң хәр жыл берген пахтасы,
Бәлент таўға сырласып тур Кегейли.

Атқан тапның шуғласындай жасарып,
Кән байлығың аспан менен таласып,
Киятырсаң бәлент шыңлардан асып,
Мәканың гүл-бақша болды Кегейли.

1968-жыл.

ЖАРЫСҚА ШАҚЫРАМАН

(Механизатордың тилинен)

Халлас урып кеулим талұас етеди,
Халқым мениң уллы тойды күтеди,
Зүрәтти арттырып қыз-жигитлер,
Табыс пенен тилегине жетеди.

Ұатанынан жан аямас хәр ким де,
Пахта тергиш көк корабль бар менде,
Талабым; орынлау—миннетлемемди,
Қырқ жыллық мереке уллы той күнге.

Каналап қол менен пахтаны терип,
Жүрдик қыйыншылық азапты көрип,
Рахмет, хукимет хәм партиямызға
Пәтти техниканы жүрмиз меңгерип.

Хәр ким өз исинде көрсетсин өзин,
Ұаде берген исге ақласын сөзин.
Быйыл қырқ жыллығы республиканың
Тойда жүзи жарқын болып көринсин.

Сизлерди жарысқа шақырсам бүгин,
Мақсетим планды орынлау бурын,
Сенде орышлап шық миннетлемемди,
Бирге көтерейик табыстың тууын.

Бул бахытқа мийнет пенен жеткенбиз,
Уллы тойды жарыс пенен күттик биз,
Жарыста бәримиз жеңимпаз болып,
Уллы тойда дусласайық хәммемиз.

1964-жыл.

ҰАРМАҢ ПАХТАКЕШ

Табан жолға сүйемшелли тарысып,
Мийнет майданында қызғын жарысып,
Озып келиу ушын алға шабысып,
Табыс сазын шерткен ұармаң пахтакеш!

Алтау ала аузындағын алдырар,
Төртеу түүел төбедегин талдырар,

Мийнетиңе елим алғыс жаудырар,
Ғәзийне байытқан ұармаң пахтакеш!

Әлуан байлық жарасықлы жериме,
Қызғын сәлем кәрұан басы ерине,
Разыман төккен маңлай териңе,
Жүзинің гүл жайнаған ұармаң пахтакеш!

Қызларың бар техниканы бийлеген,
„Ақ алтын“ бахытым, күнимсен деген,
Елге мәдет, жауға куралым деген,
Ис десе аянбас ұармаң пахтакеш!

Жаулан урып атыз ишин жайнатқан,
Техниканың тилин билип ойнатқан,
Пахтазарда бахыт сазын сайратқан,
Пахта маманлары ұармаң пахтакеш!

Жеңисинди тәриплеуге тил жетпес,
Мол табысқа менде болдым тилеклес,
Жеңислер көз айдын болсын пахтакеш,
Даңқың таса берсин ұармаң пахтакеш!

СОВХОЗЫМ

(“Нөкис” совхозының мийнеткешлерине)

Нөкис пайтахт, республикам жүреги,
Нөкис совхоз дастурханның дәреги,
Орынланды халқымыздың тилеги
Жеңисинди жеген уақта совхозым.

Мәрт майданда сыналады деген бар,
Саған даңқ әперип намыс пенен ар,
Жүзден жүйрик мыңнан шығады тулпар,
Мәртлеринди хәмме таныр совхозым.

Не бир қыйынлықты өткерип бастан,
Бәхәр гезип, сәхәр гезип тынбастан,
Ис жүзинде өткір болып алмастан,
Жеңистің намасын шалдың совхозым.

Хәр жумысқа инта менен киристин,
Жууғағын минекей шығардың истин,
Жулдызлардай жайнап көзлерге түстин,
Дәстурхан жемиске толды совхозым.

Атқан таңның шұғласындай жарасып,
Дәстурханда тағам турынты тасып,
Табысларың табысларға уласып,
Халқың шады-куррам болды совхозым.

Мийнет пенен алған елдің алғысын,
Атызларда пискен қауын, ғарбызың,
Аябастан хызмет еткін халық ушын,
Ығбал жұлдызыңыз жанды совхозым.

Тапсырманы бәржай етіп келдіңіз,
Туған елге түрлі жеміс бердіңіз,
Мийуаны байытыу үлкен, ерлік ис,
Жемісін ширелі болды совхозым.

ГРУЗИЯ—ГӨЗЗАЛ ЕЛ

Бахыт өзі оңайлықта келген жоқ,
Бұрын адам бұл бахытты көрген жоқ,
Кавказ жағалауын, грузин журтын,
Қарақалпақ қызы бұрын гезген жоқ.

Кавказдан саға алған дәрьясы Кура,
Үш жүз метр бийиклікте тұр қала,
Тауды тесіп дәл ортаға салынған,
Қандай құрал ол заманда табылған?!

Айланып көп уақыт жүріп биз жеттік,
Тик жар, қыямайлы жолардан өттік,
Тауды қашап салған әжайып сарай,
Таудың төбесінде тирейді көкті.

Таудан бурқасынлар дәрьяға суы,
Көтерілген көкке дәрьяның пуы,
Жырламауға кеуілім тақат етпейді,
Онда жоқ тек ғана ғаз бенен куы.

Жауын бір майданда нүсерлеп куйып,
Күтсең азырақ дем алып тұрып,
Аяғына шық жукпайды, тап-таза,
Ағашлар турады жасарып, күліп.

Мине гүл үлкейі грузин елі,
Шота Руставелидің туыылған жері,

Алыс, түпкірлерде қалсақта бұрын,
Ериклі теңдігім жеткерді мени.

Зауықланып қарап тұрсаң бұрылмай,
Тартады табиғат сүйген улындай,
Сыңқылдаған гүмис булақ сеслері,
Денеңе пайдалы дәрі суындай.

Жасыл макпал орман жерін, аспаның,
Өткір ойлы шешен ғарры, жас жаның,
Араладым асқар таулы елдерін,
Көрдім дослық қушақтарын ашқаның.

Грузиннің қақарманы көп таныс,
Болсадағы кеуіл жақын, жер алыс,
Келешектің сәулесі тұр ағарып,
Барлық ісге ұллы ағамыз русс.

Қарап тұрсаң сулыу хәр қыйлы ағаш,
Өсіп тұр қарағай бергендей тараш,
Таулардан булақтар мөлдиреп аққан,
Табиғат жоларын таслардан соққан.

Кууат берген жан пайтахтым Москвам,
Грузия, көрсең кеуіл тастырған,
Көрген сайын мени кернер татлы ой,
Менің ушын ол өзінше бахыт ғой.

ЯЛТА

Ялтаның гүл көгерген бағманлары,
Өзіне мийрас қылған қәсіп кәрі,
Мийуаның неше түрі өсірілген
Саған ол мирәт етіп: жеңіз, деген.

Теңізде толқын туулар толып-тасып
Қырымның жеміслері болды несип,
Бирин-бири қуалап көбік бүркер
Шомылып, жүрсеңізде араласып.

Хауасы шийрин-шекер жутқың келер,
Халқы таудан таусылмас мийуа терер,
Дем алып қыдырғанлар көркін көрген,
Гүл табиғат Ялтаға бәрін берген.

Натаны бир көргенлер тағы келер,
Жағыста тұрсаң теңиз суың себер,
Шыңалы алған демің дәртке лауа,
Емленуге келгенлер қадирін билер.

ЗАМОК¹

Замоктап булкып аққан,
Дарьясы Аликановка,
Этирапы бүркелген тау,
Жағасында чайхана.

Аликановка суўлары
Шийрин, дәрттің даўасы,
Хош ийисли гүллери,
Қандай таза ҳаўасы.

Лермонтов ишкен булақтың
Суўларына қандым мен.
Сап ҳаўаны жутқанда
Ойнан ләззет алдым мен.

Кавказдың бийик таўлары,
Шыңлары бултқа тутасқан.
Кең қушағы, бағлары
Өмірге қандай жарасқан.

Өскен таўлар үстине,
Аралайсаң гүллерин,
Лермонтов гезип жүрген
Сүйикли Кавказ жерлерин.

Қарап турдым көз алмай,
Уллы тулға бойына,
Болды мәңги қалғандай,
Лермонтов мениң ойымда.

*1972-жыл, август.
Кисловодск.*

¹ Замок—Кавказ тауында М. Ю. Лермонтовтың дем алған жері.

УРЫС ЖЫЛЛАРЫНДАҒЫ ЕСТЕЛИК ДӘПТЕРИНЕН

АНА БЕРДИ НӘСИЯТ

—Дүнъяда не кымбат? — деген саўалға,
Туўған елден артық не бар адамға,
Урыс кәўпи туўған ўақта Ұатанға,
Хәмме сапқа турды оны қорғаўға.

Мың тоғыз жүз қырк биринши жылы еди,
Жаздың айы қулпы дөнген гүл еди,
Ұатанды қорғаўға тилек билдирип,
Аўылымыздан жас жигитлер жөнелди.

Атланғанда аяқ қойып зәңгиге,
Хош бол деди, халқым, саў бол мәңгиге,
Фашистлердин шаңарағын қулатып,
Саў-саламат айналғайсыз Әмиўге.

Ана берди өз улына нәсият,
Деди, — жаўды куртып келиң саламат.

* * *

Ишкен асым жүрекке
Сен болмасаң оқ болар,
Жутқан демим өкпеге,
Жалынлаған өрт болар.

Ырзаман балам бәрхама
Аналық меҳир сүтиме,
Жаўды женип қайтқайсаң,
Орденлер тағып көксиңе.

Балам меннен тапсырма,
Жаў басына жет сенде,
Ардақлаған Ұатанға,
Аянбай хызмет ет сенде.

Канхор фашист жауыздың,
Көз отларын алғайсыз.
Дөнип барып үстине
Қорықпастан ат салғайсыз.

Уллы Ленин көсемнің,
Назерінде тұрғайсыз,
Душпанның курған дузағын
Өзлеріне курғайсыз!

ФРОНТҚА ХАТ

Ушсам деймен пәрүаз етіп қыяға,
Қоссам деймен сен жақтағы уяға,
Сүйген ярым сизің менен көріссем,
Төрт түлігім сай болғандай дүниеда.

Талмас едим бірге жүріп ислесем,
Бір үзім кара нан бөліп тислесем,
Социалисттик жарыс қыздырыу тылда,
Комсомоллық ұазыйпам деп билемен.

Бір мақсет те, бір тилекте келемиз,
Фашистлерди қыйрағамыз, жеңемиз.
Душпаннан бизлерди қорғайсыз сизлер,
Фронттың тылдағы қауендеримиз.

Ақыл-ойым сен тәрепте Байнияз,
Қулаққа жақпайды саз бенен қауаз,
Ерте турып жоңышқа туқым тасыйман,
Сезбеймен шымтыйды азанғы аяз.

Шық кепкен соң қауашаға қарайман,
Күн ортада жоңышқа туқым сабайман,
Кештеги жумыстың түри жүдә көп,
Салы, арпа, бийдай қолдан санайман.

Сени сағынғаннан көзден жас акты,
Уйқы жоқ түн менен ууайым батты,
Гүз келди фронтқа жибердик сауға,
Планлар толыұда—халықтың бахты.

Биз тиледик душпанларды жеңсек деп,
Жеңис тууын қолға алып өтсек деп,
Бүған карсы фашист деген жыртқышлар
Жүрген бәрқа адам қанын ишсек деп.

Фронтта баратыр ғажжа-ғаж урыс,
Буларға үлесім—тылдағы жұмыс,
Ақ алтын, сары алтын,—ғалле түрлерін,
Фронтқа жеткеріу күтә ұллы ис.

Парахатшылық ел-халқымның тилеги,
Тынышлық деп бәрқа соғар жүреги,
Хәрким өз үлесін қосты жеңиске,
Бизің Ұатан тынышлықтың тиреги.

* * *

Бизлер саумыз өзін көрген ауылда,
Ал сен жүрсен түтин жутып дауылда,
Қахарманым жеңис пенен қайтып кел,
Әмиу сууын күнде ишкен ауылға.

Мен билемен сен отларды кешесен,
Ел бахтына қахарман боп келгейсең,
Сауашларда фашистлерди аяма,
Сүйген ярым тынышлықты күсесен.

Биз фронтқа ғалле, пахта беремиз,
Жаулан урып иске ерте келемиз,
Сен фронтта бизлер тылда биригип,
Тийген жаудың жүреклерін тилемиз.

Сен сүйиклим бизди онша ойлама,
Ис еткейсең елдің ғамын ойлана,
Ер жүрекли қахарманға жеңис көп,
Душпанларға хұжим жаса бәрқәма.

ӨМИРИМШЕ КҮТЕМЕН

Бір өзім отырсам, қасыма келип,
Күлип тұрғандайсаң сөйлеп, дегишип,
Қайғасанда, тоңлаттырмай жүректи,
Күте бердим тағдириме өшигип.

Сөзің еске түссе жаным балқыйды,
Жүзің елеслесе кеуилим шалқыйды,
Сенсиз жекке өткен жаслық дәуирім,
Гейде хәр муқамға дөнип, қаңғыйды.

Бирақ кеулим сеннен гүдер үзбеди,
Өмирлердің өткенінде сезбеди,

Саған деген сап ышкыдан дөреген,
Шың мылашым урысат та бермеді.

Минут сайын жүрек бауырым тилинер,
Жеңке өткен өмір кимге билинер?!
Қиындығын өзім ғана шегемен,
Досқа сырымды айтсам олда бүлинер.

Жыл санап күнлерде өтіп тұр зуұлап,
Кейін қартаймады турады туұлап,
Қосылған күн менен айралық күні,
Өкпемді осады, жүректі тырыап.

Урыс алды адамзаттың тынышын,
Урыс сөзі бұл дүниядан қурысын,
Урыс десе халқым нәлеттер айтты,
Естен шығармайды ұайранлық исин.

Із қалдырып бауырымды сызлатты,
Сені ойлап талай үнсіз таң атты,
Түрлі ойлар жас жанымды жүдетіп,
Найза ништериндей тәниме батты.

Айралық зарлабы қыйнар шайырды,
Үміт қанатымды талай қайырды,
Бірақ өмірлікке сені күтемен,
Сүйгілігің тәғдірине қайылды.

МӘҢГИЛИК ОТ БАСЫНДА

Жолына көз тикті аналар, қызлар,
Мәңгіге шәртлесіп усласқан қоллар,
Жеңіс күнін сизлер менен тойлаймыз,
Уатан ушын жанын берген қурбанлар.

Мийримсіз фашистлер үәдесін бузды,
Урыс ошағында қалдырды бизді,
Көзгір алсам мұдам сиз бенен бірге,
Сайыр етіп, бағдан гүлдерді үздім.

Міне бүгін келип турман қасыңа,
Естелік орнатты елің басыңа,
Тарих умытпайды сіздей ерлерді,
Мәңгі шырақ жағар қулығы тасыңа.

Тигіліп қарайман атыңды оқып,
Бір саға келгендей тыңдайман толқып,

Жұлдыздың сағымы жарқырап күндей,
Партлау, от елеслер, тураман шоршып.

Лебизді берік тугып жүріппен бәрха,
Көрмесін урысты біздерден басқа,
Жасларға өтмиштен нәсият болсын,
Сенің естелігің сыр тугып таста.

Урыс отын тугандырыушыларды,
Дүниядан жоқ қылу керек оларды,
Қыямат күнлерді туұдырды басқа,
Көзлер талай толды қайғылы жасқа.

Сизің халқыңызға исиніз беллі,
Жеңіс қушқан жерім гүллене берді,
Хәр қашан сизлер деп соққан жүректе,
Біз мәңгі сақлаймыз есте сизлерді.

Басыңызда мәңгі от жанады парлап,
Қурбан болдыңызлар бизлерді сақлап,
Естелік қасынан өткен жолаушы
Көрмей кетеалмас сеннен узақлап.

КООПЕРАТОР

Мұдамы халыққа хызметлер еткен,
Үйимізді, кеулимизді көркейткен,
Мийнеткештің алғысына бөленіп,
Табыстан төбесі көклерге жеткен.

Гүлленип өсіуде совет саудасы,
Дүканда көз тартар товар ағласы,
Ауыл хәм қаламды жипекке орап,
Өзине шақырар шадлық лаласы.

Табыслар күн сайын өсіп баратыр,
Шадлықлар дәрьядай тасып баратыр,
Дүканлар таусылмас байлық булағы,
Қарыйдар қууанып йошып баратыр.

Совет дүканалары, толы гәзийне,
Даңқы кең таралған дүнья жүзіне,
Қызғын исте кооператор азамат,
Ислери сай болар айтқан сөзіне.

Хожалыққа керек заттың түр-түрі,
Көз тартатын гөзлеменнің қар гүлі,
Дуанан ашқан иіні, сиңли, курдаслар,
Киіні пейил, қатарына ұлғили.

Кооператор, биз айтамыз қармасын,—
Қарындардың сизден кеули қалмасын,
Хымет пенен кеулимізге гүл екен,
Сизге арнадық алғыстардың ағласын.

1973-жыл.

СОҚЫРИШЕК

Әкелінген паракор,
„Ишим“—дейди буралып,—
Врач иним, шара көр,
Әжел келип тур анық!

Буннан бетер аұрыұды,
Көп көрсе де саспаған.
Макул таұып жарыұды,
Иске түсти жас маман.

Өтип кетти бир ақшам,
Бийтап берман қарады.
Өзин, „сойған“ врачтан,
„Не кесел?“ деп сорады.

Билер екен қәниге
Бул кisinin кимлигин
Ойын-шыны мәни де:
—Тәуір ме?—дер киндигиң?

—Бул не иллет қарағым,—
Дейди бийтап сүйинген.
—Аксақал-аұ, параға
Ишегиңиз түйилген!...

АРАҚХОРДЫҢ МОНОЛОГИ

Маған жолдас болып еди жасымнан
Меңгилде табылып еди қасымнан,
Не қосжақпас, жалқаулыққа жолықтым,
Хымет, жұмыс шығып кетти басымнан.

Сөйтип арақ мени жолдан қайырды,
Адамгершіліктен, истен айырды,
Енди билдим ылайсаңың арақтың,
Жолдас болып жүріп мени майырды.

Семьям салқын карап, балам жоламай,
Жолдасларым қал-жайымды сорамай,
Ең жақын достыма гезлесип қалсам,
Өте беретугын болды қарамай.

Қалмай қәдирданым тамыр-танысым,
Тунғыйыққа кетти аяқ алысым,
Барар жер, басар таұ калмағаннан соң,
Қәмме ұмытқанға келди намысым.

Бул ис батты маған сөзден, таяқтан,
Тикленип дурыс жүрмегеним аяқтан,
Мен бүгин есимди жыйнап ойландым,
Бул бәлеге дус болдым деп қаяқтан.

ШУҒЫЛДЫҢ ЖАЗАСЫ

(Поэма)

1

Мал аласы сыртта болса,
Адам ишке бүклейди екен,
Гейбир арсыз бузақылар
Елди бөлип, жиклейди екен.

Усындай бир бузақының
Исин маған айтты анам:
—Байлық ұшын арын сатқан
Болған екен шуғыл адам.

Теңлик бар ма сол заманда,
Зор—зорлығын ете берген,
Урыұларды жаұластырып
Зарпы елге өте берген.

Езяұшиниң бар мақсети
Қалсиретиұ ел бирлигин.
Халықты қыйнап үстем болып
Беккем етиұ өз бийлигин.

Бий жумсаған бир бийдәўлет
Шоктораңғыл жакқа кепти.
Шуғыллықтың отын таслап
Сөз таратып, былай депти:

—Қарақалпақта қазаяқлы
Руўлардың көби,—дейди,—
Бир жағадан бас шығарған,
Батыр екен теги,—дейди.—

Мен күйемен өз ишимнен,
Босқа кеткен қара мийнет.
Дәрья бойы жатқан кән жер,
Басқаларға етер хызмет.

Бурын сизлер егин егип,
Телек-телек дән алғансыз,
Усы жердің арқасынан
Болысларға жаранғансыз.

Ал, бүгин-ше, басқа руў
Егип жерди, шалқып атыр.
Есабы жоқ дақыл алып,
Жердің майын қалпып атыр.

Малға жайлы, жери отлақ,
Дақыл ексең тикке турар,
Суўға жақын дәрья бойы,
Аңын аўлап, жылым қуар.

Қаўын ексең қайырына,
Боз қарыктан аўнар қаўын,
Арпа, жазлық, гүзлик бийдай,
Бәри тайын: кийим, саўын.

Сол жеримиз бир мәхәли,
Жазатайым қолдан кеткен.
Бир ақмақтың салдарынан
Халық жерсиз азап шеккен.

Алыў керек жерди тартып,
Жақсыны ҳеш жатқа бермей,

Бабамыздың арын сақлап,
Жамаң деген ат көтермей.

Қонсын десең дәўлет қусы,
Устақанды молдан туўра,
„Асың барда елди танып,
Атың барда жолды таңла“...

„Алыў керек жерди тартып,
Жақсыны ҳеш жатқа бермей,
Бабаңыздың арын сақлап
Жамаң деген ат көтермей...“

Атамураттың жүрегіне
Ништер болды усы сөзлер,
Ой түбине жете алмай,
Қыял менен айды гөзлер.

Елди жыйнап, төбелести—
Салсақ, соңын улғайтпай ма?
Тыныш елди бүлдірген соң,
Тынық суўды ылайтпай ма?

Ҳақыйқаттан дәрья бойы
Қайсы руў жери еди?
Ким биледи, ким еситти,
Ким усыны көрип еди?—

Деди бир күни жорасына:
—Уәжге турар бир ақыл айт,
Сонда жуўап берген екен,
Ойланбастан Жийемурат:

—Он-он бес жыл буннан бурын
Бизин руў еккен екен.
Ел басшысы аўан болып,
Ол жер қолдан кеткен екен.

Бул сөзде бир жан бар шығар,
Жел болмаса тербелмес шөп,—
Деди турып Өтемурат:
Отырмайық айтысып көп.

—Еки адам елши болып,
Бирге барып қайтсын,—деди.

Иркилместен қыпшақ ели
Бир жууабын айтсын,—деди.

Атамурат Төре улы
Бул кеңеске кулақ түрди,
Батыр, шешен жигитлерди
Жиберіуді мақул көрди.

Қазаяқлы елшилери
Ертеңине барып қайтты.
Атамуратқа әкеп берди
Қыпшақлылар жазған хатты.

4

„Сәлем сизге, Атамурат,
Қутлы болсын минген атын,
Бағ-дәулетің таймасын хеш,
Ел басқарған салтанағың.

Суу бетінде қайық жүзер,
Толқын болса шайқалады.
Тынышлықты халық сүйер,
Ошақ басы байқалады.

Аты дүнья—ялғаншыды,
Күши жеткен зорлық етер.
Талап етип көп шайылса,
Кебир жердің соры кетер.

Шала исти өз ұақтында,
Писирисип, ойлас деген.
Айтқан жерің тийкарында,
Бизиң елге мийрас екен.

Сөз жүйесін тапқан ұақта,
Жақсы болар ұәжге турыұ,
Жүз елиұ жыл бержағында
Еккен екен бизиң руұ.

Биз аржағын биле алмадық,
Қысқа жууап сизге усы.
Бүлинбесін тыныш халық,
Хат жоллаушы ел уллысы“.

5

Айта алмаған дурыс ақыл,
Бола алмаған елге пана,
Жөнсіз болған басшысына,
Халық айтар нәлетнама.

Есемурат халық алдында
Өз ақылын айтты солай.
Бирликли ел қыпшақ журты
Жууап күтип жатты бир ай.

Ерте бәхәр қыпшақ ели
Егисликтің әнжамын жеп,
Курал-сайманлары менен
Жұмыс етті атызға кеп.

Бул хабарды Атамурат
Өзинше бир сууық көрди,
Жер таласы жәнжел ушын
Қыпшақ бетке баслап жүрди.

Даулы жерге келе сала
Бир-еки арба шеңгел шапты.
Аштырмауға жерге сууды,
Шеңгел салып, көмді жапты.

Жәнжел басы усы болып
Еки тәреп өрре турды.
Ким аяқтан, ким жамбастан,
Бир нешелер шоқмар урды.

Бир нешениң қолы сынып,
Ал, биреулер басын жарды,
Биреулердің жағы исип,
Биреулердің еси танды.

Байлар баслап төбелести,
Жарлыларға ғыжақ берди.
Биреу атлы, биреу жаяу,
Қолына бел, пышақ берди.

Дәслепки ұақ қазаяқлы
Баспалатып барды тәуір,
Бул төбелес байға қызық,
Гедейлерге болды ауыр.

Бул ислерге жаны төзбес,
Жасы үлкен ғаррылары,
Жаман көріп истиң түрін,
Қайысты қабырғалары.

Үш-төрт жигит қаза тапты,
Нағыз белли жигитлерден.
Атамурат баспалатып,
Шаўқым салды бәлент жерден.

Қыпшақ ели жигитлерди
Ақ арыўлап көмип келди,
Ел жигити намыс-арлы,
Енди шықты буўып белди.

Гүрес қурды кең майданда
Қошмураты белли жигит.
Еки жақтан шықты сонда
Кеминде қырк-елли жигит.

Кун сорады қыпшақ ели,
Өлгенлердиң қаны ушын.
Атамурат мыңғырлады
Жан сақлаўдың ғамы ушын.

Бирақ жәнжел шешилмеди,
Қуры шаўқым бола берди.
Болыс пенен ақсақалдың
Қалталары тола берди.

Қазаяқлы пара берди
Болыс пенен ақсақалға,
Ис насырға шаўа берди
Бир шешимге тақалғанда.

Бир тәрәпи ўәжге келсе,
Екиншиси кете берди.
Жарастыруў ушын болыс
Омыраў зорлық ете берди.

Қыпшақлардың Қошмураты
Арыз етти ақсақалға:
„Даўды шешпей пара аласыз,
Сизде сирә инсап бар ма?

Бул жер бұрын қалын тоғай,
Пышық мурны батпас екен,
Жердиң тилин билген бабам
Ҳеш бир қарап жатпас екен.

Дәслепа ашып азы-кем жер,
Мийнетлерин көрген екен.
Көш дүзеліп барған сайын,
Жер мол өнім берген екен“.

Қазаяқлы Қасым улы
Деди: „Жердиң қуты қашты,
Байлар алды тәўір жерди,
Аўырманлық бизди басты.

Сол себепли усы жерди
Жер етиўге қолайластық,
Оның кейини жәнжел болды,
Еки хәпте биз мушластық.

Өтип кетти еки ай ўақыт,
Егис қыстаў усы күнде.
Бир жуўабын бермединлер,
Биз ойласақ жас үлкенге.

Бул гәплерден ис питпейди,
Шешің исти кесип-кесип,
Әдил болсын шешиміңіз,
Алғаныңыз болсын несип.“

Ел басшысы талап етип,
Айтты анық хәм де ашып.
Болыс пенен ақсақалдың
Кетти беттен қаны қашып.

6

Ел ишинде сол жыллары
Бар еди бир рус жигит.
Аты Иван, тили майлы,
Кеўили ҳақ, дурыс жигит.

Қазаяқлы аўылында
Жасайтуғын еди Иван,
Болмаса да жер дәмеси,
Урыс-қағыс батты буған.

—Кәне, айтың,—деди Иван,—
Елдің бийі хәм болысы,
Еки елди жарастырсақ,
Кетесіз бе сиз онысың?

Жетер жерге ат жиберип,
Шығыс, батыс, төрт тәрәпке,
Алып келиң, бес-он ғарры,
Қалмасын халық хәлекке.

Усыныс көрсетип Иван,
Алдырды хәр бир жерден,
Жети-сегіз жасы үлкен
Анна, маңғыт, айтекеден.

Истин жайын ғаррыларға
Иван айтып түсіндірді,
Дауды дурыс шеше алмаған
Аксақалды қысындырды.

Деди Иван:—Атамурат.
Айтсын бизге хәқыйқатты.
Жас үлкенге ойласып па,
Жер хәққында кимлер айтты?

—Биреу арқау, биреу ерис,
Бир нан болса тең бөліскен,
Той-мереке, жыйындарда
Қушақ ашып бир көріскен,—

Ел едик биз. Бир шуғыллар
От таслады, болды жәнжел,
Аксақалда төрелик жоқ,
Бул хәммеге тең суу, тең жер.

Әбдимурат атым мениң,
Қаңлы елдің уллысыман,
Иван айтқан ақыл сөзге,
Мениң өзим қосыламан.

Дәрәя бойы даулы жерге
Қыпшақлардың қаны тамған,
Қалың тоғай шенгелликке
Ең бірінші қоныс салған.

Тахтакөпир—бессарыдан
Әбдиқәдир, келген мийман,
Бул да айтты өз пикирин:
—Дурыс айтты,—деди,—Иван.

Қонсы-қоба руулардан
Жыйылып келген көп адам
Дести:—Кәне, бизден рухсат,
Өз пикирин айтсын Иван.

—Мен бул жерлик емес едим,
Несип айдап келип қалдым,
Бул таластың ақыбети
Жақсы емесін көріп қалдым.

Жас үлкенлер сөзлеринен
Бир шынлықты аңлап турман.
Өлгенлердің қаны ушын
Нақ жазасын таңлап турман.

Бузақының сөзін тыңлап,
Адамларды салған отқа,
Өлгенлердің қунын төлеу
Тапсырылсын Атамуратқа.

Еки араға шуғыл салып,
Еки рууды таластырған,
Өлгенлерди жайғастырсын,
Қыпшақлыдан бай Бектурған.

Шуғыллардың орны бөлек,
Жазасында парық болсын.
Тили уұлы Сәтбай көсе
Сууға бағып ғарық болсын.

Буны еситкен халық сонда
Қулақ түрди ақыл сөзге,
—Шуғыл менен бузақылар
Салынады,—дести—тезге.

Шуғыл байлап келтирилди,
Еки тәрәп питим болды.
Сууға таслап ғарық етті,
Солайынша хұким болды.

Бул төрелик халайыкка,
Айтып жүрер гәп болыпты,
Арадағы ала көзлик,
Соннан баслап сап болыпты.

Халык Иванды—Әдил төре;—
Деп атапты соннан баслап,
Шақыртады екен дәрриү,
Жәнжел шыкса анык, ыраслап.

Тоғай асты, дәрья бойы,
Еки елге де жетти дейди,
Кеш болса да жерин айдап,
Жуўерисин септи дейди.

АШЫЛҒАН СЫР

(Поэма)

(Пионер шөлкемининң 50 жасқа толыўына
арнайман)

Аўыл менен мектептиң,
Арасы еки шақырым,
Мектепке қатнап жүрипти,
Мениң де киши Батырым.

Ықлас пенен оқыйды,
Өтилген барлық сабақты.
Апасына көмекши,
Бағып қозы-ылақты.

Аўкат ишиў, дем алыў,
Ойынның да ўақты бар,
Таза ушлап денесин,
Ўақты менен жуўынар.

Режимди булжытпай,
Бәрин бәржай етеди.
Кишкентайға мийирман,
Үлкенге құрмет етеди.

Дослары көп класслас,
Жүдә татыў турады,
Таярлап сабак болған соң,
Қызықлы ойын курады:

Биреўи шарўа жайлаўда,
Сансыз қойды айдаған.
Қозылатып қойларын,
Суўлы көлди жайлаған.

Биреўлери инженер,
Техниканың маманы,
Ойындары дым жақсы,
Исинин жоқ жаманы.

Тракторы ходланбай
Қалса жәрдем береді,
Ондай ўақта хәммеси,
Ойласып исти шешеди.

Пахта егип атызға,
Тәрбияға кирисер,
Тәжирийбе алмасып,
Өзлеринше кеңесер.

Агитатор муғаллим,
Биреўи болып келеди.
Соңғы хабар, жаңалық,
Газета оқып береді.

Биреўлери саўлықтың,
Аўылдағы сақшысы,
Үстинде ақ халаты,
Жүргени халықтың арасы.

Қәпелимде биреўи,
Шикасланып қалады,
Ақ халатлы врачы,
Дәрхал таяр болады.

Бир қыз баслық бақшаға,
Бала жайын көрип жүр,
Екинши қыз пиллекеш,
Наўқан құртын бағып жүр.

Түрлери көп ойынның,
Биринен бири тамаша.
Бул өмирге талпыныў
Ой жиберип қараса.

Шәршаған җақта өзлери,
Отырып дем алады.
Косык айтып шадланып,
Кеуилли нама шалады.

—Кулактын җасла карны жок
Айтпас кулак болдым,—деп.
Тарқасайык досларым,—
Деди Батыр нык сөйлеп.

Өзлеринше хошласып,
Ойыннан соң таркасты,
Үйлеринде дем алып,
Таярлап қойды сабақты.

* * *

Класс иши тым-тырыс,
Тек вожатый сөйлеп тур.
Үлгериу хәм тәртиптин
Жуумақларын айтып тур.

Еки хәпте арасы,
Үлгериуди алайык
Мақтаулы Батыр баланың,
Баҳасын еске салайык.

Соңғы җақта Батырдың,
Минези дым өзгерди,
Баҳалары сабақтан,
Бестен үшке өзгерди.

Сорап қалсаң себебин,
Төмен қарап үндемес,
Ойлап көриң балалар,
Мешкей деген жақсы емес.

Көпшиликтің алдында,
Айт сырыңды жасырмай,
Көп нәзери аўғанда,
Сыр қалмайды ашылмай.

Сөз алып шықты ортаға,
Класслас досты Ержанов,
—Менменсинген минезин,
Қойсын Батыр Пиржанов.

Бәрха беске оқыйман,
Деген пикир бар онда.
„Мийҗе питсе ағашқа
Питкен сайын төменшик“.

Сая жердин шөбиндей,
Өзгерипти жүзлери,
Көп ойынның дәртинен,
Мөлерипти көзлери.

Етек пенен ай жабыу,
Бул ақылға сыя ма,
Табысына мақтаныу,
Пионерге бола ма?!

„Топ ойнаған тозады,
Асык ойнаған азады.
Билим алған хәммеден
Сынақларда озады“.

Соңғы җақта Пиржанов
Көп ойынға берилди,
Ұазыйпаны умытып,
Насақ сөзге илинди.

Биз ҳайранбыз Батырға,
Не жетпейди оқыуға?!
Ұақыт күтип турмайды,
Себебин айт досларға.

Басын алып төменге
Батыр шықты ортаға.
Ауырыуман көптен деп,
Жетелип қойды ортада.

Тәсирли сөз айтпай-ақ,
—Бир ауыз сөз—оқыйман,
Сынаң мени көпшилик,
Нәмәрт сөзден шықпаған!

* * *

Мектеп пенен ауылдың,
Ортасында кумбыз бар,

Гөне раш шетирек,
Қалың бүклер тағы бар.

Үйден шығып бир күни,
Батыр менен бес бала,
Қумбыз түбин паналап,
Ойын курды далада.

Ойын көпке созылды.
Оны хеш ким билмеди,
Өтип кеткен ұақытты,
Қызық пенен сезбеди.

—Кешиксек те барайық,—
Деди, турып бирейі,
—Кешигип барып не пайда?!—
Деди—сонда екеуі.

—Бармайық,—деп—оқыўға,
Сөйлеген даўыс көбейди,
Бирак Батыр өжетлеп,
Ол пикирге көнбеди.

Көптің аты көп болды.
Батыр қалды туншығып,
Сабағына баралмай,
Отыр зорға буўлығып.

Күн ара оқыў қалдырып,
Күнлер өтті арадан,
Берген ўәде пуш болып
Маза қашты Батырдан.

—Бес алдың,—деп бир күни,
Батырды урды Базарбай,—
—Баяғыда не дедім,
„Тостаған“ жүр ме жуўылмай?!

Айттым саған, көресен,
Бес алғанның мазасын,
Хеш асықпа Батырым,
Таргасаң бестің сазайын.

Еки, үштен аспайсаң,
Алтын сырға қулаққа,

Тыңламасаң сөзімди,
Шапалақ тийер аўлақта.

Биз де жүрмиз қатарда,
Журт кийгенди кийеміз.
Анда-санда төрт алып,
Абырайға ийеміз.

Оным түўе түсімде
Бес баҳасын көрмедім,
Жалқаўлықтан кутылсам,
Қатардан қалар шермедім.

„Батыр жақсы сабақтан,
Үлги алып Батырдан“,—
Деп мийимди теседи,
Үйге барсам ата-анам.

Муғаллим менен жоғай,
Дейди:—Батыр азамат,
Оқыўда да, исте де
Болар бизге қол қанат“,—

Деп мақтайды бәрхама,
Бәле болдың сен маған,
Билсен де жақсы айтпайсаң,
Ескертиў соңғы бул саған.

—Жыйналыста мен кеше,
Ўәде бердим бес ушын.
—Қойың сөзди Батырым,—
Деп көтерди ол мушын.

—Айтсаң егер урды деп,
Муғаллим я үйіңе.
Хожа қорлық көресен,
Түскеним сол изіңе.

Қатарыңнан қалдың деп,
Күнде азап береді.
Муғаллим хәм жоғай,
Сени жақсы көреді.

Ўәдеңди бер айтпаўға,
Ақ түйени көрдің бе?

—Хеш көрмедим оны мен,
Енди маған исендиң бе?

Соннан баслап Батырдың,
Және кашты мәніси,
Оқыуының сәти жоқ,
Келип кетер тек мәзи.

Мингендей-ақ жылқысы,
Бәленг таудың басына,
Масайрап жүр Базарбай,
Батырды ергип қасына.

Күнде бирге жүреді,
Ойнаса да бөлінбес,
Кетпесе тек үйіне,
Батырды да жибермес.

Вожатыйы басшысы,
Бир топ бала ойласғы.
Базарбай хәм Батырға,
Ой ақыры ушласты.

—Батыр бурын жақсы еді,
Тәртіби де, минезі,
Себепсіз оқыу қалдырмас,
Келер еді хәр күні.

Сорап қалса сабақты,
Басқа жууап береді,
Түсинбеген жеріне,
Дәрхал көмек береді.

Сондай жақсы бала еді,
Себебин биз билейік,
Базарбай менен Батырдың,
Изинен бақлап көрейік.

Бас болып шықты бул иске,
Бекан менен Гүлайым,
—Бақлаймыз,—деді—бизлер де,
Тазалық қыз Минайым.

—Хәмменизге рахмет,
Бирлигиңіз күшейсин,

Бундай сырды хәзирше,
Басқа биреу билмесін.

Басламасын бил истің
Ертең баслап көрейік,
Дәслең Бекан барласың,
Нәтийжесін күтейік.

Ауылдан шықты үш бала,
Китаптары қолында.
Ойын болып қыялы,
Қарар оңлы-солына.

Бул үшеудің ишінде,
Көринбейді Пиржанов.
Ал Базарбай оларға,
Сөйлең келер маңғанып.

—Турдыңыз ба дәкеңнің,
Ғайратына—күшіне.
Өжет Батыр мөңтеңлең,
Ермеди ме изіме.

Кеш қал десен қалады,
Бес ал десен алады,
Егер қабақ үйсем мен,
Еплең үшті алады.

Бүгін жатыр ауырып,
Сабаққа да келе алмас,
Ең кемінде бес күнсіз
Төсегінен туралмас.

Бүгін қандай сабақ бар?
—Алгебра, физика,
Қатырады басынды,
Сол сабақта формула.

Бармағанда кәйтеді,
Ойласық ғой балалар?
—Барайық бүгін сабаққа,
Хеш гәп болмас жоралар.

—Бармаймыз,—деді Базарбай,
Қалмаңыздар хәллекке.

Хәм басылды жолларын,
Анаў кумбыз тәрпекте.

Илажсыздан қалғаны,
Ерди оның изине,
Таса жерди паналап,
Бекан жатты бүгиле.

Ойын қызды пинхамы,
Оқыў уақты болса да,
Гөне раш, калың бүк,
Адам билмес тасада.

Анық көрди буларды,
Бекан жатып тасада,
Асық, соқта көмилген,
Жерди көрди оңаша.

Папиросты түтетип,
Ишине тез тартады,
Түтин жутып шакалып,
Көзинен жас ағады.

Не ислесе сол күни,
Бекан бәрін көреді,
Көрінбестен оларға
Бирақ кейін жөнеди.

Олар анық кеткен соң,
Турды Батыр жайынан,
Тойып алды жақсылап,
Нан жеп, ишип чайынан.

Жатқан Батыр аұырып,
Далаға шығып қарады,
Баллар анық кеткен соң,
Батыр иске қарады.

Базарбайдың топары,
Отыра турсын сол жерде,
Батырға сөз берейик,
Иреглі жери келгенде.

Батыр келип мектепке,
Вожатыйға жолықты,

— Айтсам егер мен сизге,
Болған барлық шынлықты.

Хәмме уақта жақсылап,
Таярлап жүрмен сабақты,
Еркиме қоймай Базарбай,
Кула дүзге ылақты.

Айтсам сирә тыңламас,
Муш көтерди бақырып,
Корқып жүрмен соннан мен,
Келдим Сизге шағынып.

Келип едн бағана,
Жаттым жорта аұырып:
— Баралмаспан бес күнсиз
Кеткендей бас жарылып.

Солай етип алдадым,
Қызыл тилим жалдадым,
Анық олар кеткен соң,
Мектеп жаққа жолландым.

Мен сабаққа барайын,
Соң айтарман қалғанын,
Еситерсиз анықлап,
Басқа да не болғанын.

Жууап алып Пиржанов,
Сабағына кетиўден,
Бекан келди оңаша,
Тапсырманы бежерген.

— Ҳазирше тур айтпай-ақ,
Деминди ал жақсылап,
Бақлаў жүргиз тағыда,
Қам болмасын, шыдап бак.

Еле де сен көринбей
Үш-төрт ирег анықла,
Соң хәммемиз барамыз,
Оның ушын жалықпа.

Кенес берди вожатый,
Изертлеўши Беканға,

—Орынлайман буйрықты,
Билдирместен басқаға.

Класс басшы, вожатый,
Хәм баскалар бир қатар,
Толық келип болған соң,
Ұақыт болды басланар.

Класс басшы баскарып,
Берилди сөз Беканға,
Айтты Бекан көргенин,
Класстағы досларға.

Класс иши тынышлық,
Дем алғаның билинер,
Хәр бир сөзди айтқанда,
Батырдан тер төгилер.

Масайраған Базарбай,
Үнсиз отыр тым-тырыс,
Көрип жазып келгенин,
Бекан айтты дуп-дурыс.

Мен айтқанша хәммесин,
Өзлеринен еситин,
Ғәлег болса сөзімде,
Мени дослар кеширин.

Шығып Батыр ортаға,
Көпшиликке карата,
Беттиң терин сыпырып,
Салды сырды ортаға.

—Қоян жүрек мен болып,
Хеш бир сырды ашпадым,
Сораса да муғаллим
Жөнли жууап айтпадым.

Ауылдан шығып мектепке,
Жолда ойнап қалдық биз,
Мезгилли ұак болғанда,
Үйге шаршап бардық биз.

Топ ойнадық далада,
Мәкан жайлар кумбызда,

Көринсе биреу карасы,
Кирдик таса орынға.

Асық бизден қалмады,
Соқта бизден қалмады,
Шылым бизден қалмады,
Ойын курдық тасала.

Алгебра, физика,
Сабағына келмедің,
Базарбайға ерип биз
Сабакка көуңд болмадың.

Қатты нөлсен бетіңи
Жағаласың қаламыз,
Сөйтіп бизди сазлады,
Базарбайдай жорамыз.

Жаксы жууап берсем мен,
Көп азаптар көремен,
Сонда турып билсем де,
Айтпауға сөз беремен.

Күнлер өтті арадан,
Күн артынан ай келди,
Қорқсам да сыр ашыуға,
Хәзир маған ұак келди.

Төбелестим нешше ирет,
Хәм айтбадым хеш кимге,
Өйткени мен айбындым,
Кемшилик көп өзімде.

Шешинген суудан тая ма,
Қолыңнан келсе ая ма,
Дослар мени кеширин,
Айтылмай сыр қала ма!

Тыңла достым Базарбай,
Ашылды сыр жасырмай,
Көп нәзери ауғанда,
Батыр сеннен қорқа ма?

Дослар, мени кеширин,
Мынау мениң шешимим,

Ең ақырғы ўадем сол,
Бериң маған кеширим.

Енди жақсы оқыйман,
Бир билмеслик өтипти,
Коян жүрек батырдың,
Тек геўдеси жүрипти.

Айтты және бираз сөз,
Көп нәзерин аўдарып,
Сөйтип Батыр отырды,
Жасырын сырды ақтарып.

Ўаде берди Базарбай,
Бул да шығып ортаға,
Кемшиликти мойынлап,
Айтты сырын досларға.

Класс басшы жуўмақлап,
Сөз сөйледи соңында,
Бирлигиңиз күшейсин,
Аўзыңыз бир болсын-дә!

Оқың, билиң көп өнер,
Ел перзенти азамат,
Көп рахмет сизлерге,
Бизге болған қол-қанат.

Сиз келешек әўладсыз,
Коммунизм солдаты,
Тапсырманы шешиўде,
Партияның қуўаты.

* * *

Бир каникул ўақтында,
Көрип қалдым Бағырды,
Үлкейипти ержетип,
Тамамлапты оқыўды.

Бир заводта инженер,
Өз исине дым шебер,
Қалдым сонда сүйсинип,
Хәм тасыды йош-жигер.

1970. Халқабат—Ташкент.
Май—июнь.

МАЗМУНЫ

Қосықлар

Ленин	5
Ленин бизге бахыт әкелди	5
Ұатаным	6
Қыял қанатында	7
Март сәлемнамасы	8
Биз бахытлы қыздармыз	8
Сегизинши Март	9
Бизлер елдің қыздарымыз	9
Алғыс саған пахтакешим	10
Мақтанышым Кегейли	11
Жарысқа шақыраман	12
Ғарман пахтакеш	12
Совхозым	13
Грузия—гөззал ел	14
Ялта	15
Замок	16

Урыс жылларындағы естелик дәптеринен

Ана берди нәсият	19
Фронтқа хат	20
Өмиримше күтемен	21
Мәңгилік от басында	22
Кооператор	23
Соқыришек	24
Арақхордың монологи	24
Шұғылдың жазасы (поэма)	25
Ашылған сыр (поэма)	34

11930
32

На каракалпакском языке

Миргул Оржанова

СЧАСТЛИВЫЕ ДЕВУШКИ

(стихи и поэмы)

Издательство „Каракалпакстан“
Нукус—1985

ИБ 2411

Редакторы Ө. Сәрсенбасө
Художники О. Ешанова
Худ. редакторы К. Рейипназаров
Тех редакторы Ж. Досжанова
Корректоры А. Аташева

Төрийгө берилген уакты. 20/III—1985-жыл. Басыўға рухсат
етилген уакты 1/VIII—1985-жыл. РК. 322х5. Кағаз форматы
84X108²/₃₂. Көлеми 1,5 баспа табак, 2,52 шөртли баспа табак.
2,0 есап баспа табак. Заказ 739. Тиражи 1000. Баҳасы 25 т.

„Каракалпакстан“ баспасы. 742000. Некис қаласы, К. Маркс
көшеси, 9

ККАССР Баспа, полиграфия ҳәм китап саўдасы ислери бо-
йынша мәмлекетлик комитетинин „Правда“ ний-50 жыллығы
атындағы Некис полиграфкомбинаты. 742000. Некис қаласы,
К. Маркс көшеси, 9.